

2017

POWSTANIE WARSZAWSKIE

Dzień trwa 13 godzin 39 minut

Dzień 244

Tydzień 35

5:46 19:25

16:44 00:36

Wrzesień

1

Piątek

Bronisławy, Idziego

DZIEŃ 32

TABLICA PAMIĄTKOWA

DZIEŃ 32

PIĄTEK

1.09.1944

Zakończenie ewakuacji żołnierzy i części ludności cywilnej Starówki do Śródmieścia w rejonie Nowego Świata i przy placu Napoleona. Gdy ewakuacja rozpoczynała się, zaskoczenie spowodowane przez nieprzyjaciela sprawiło, że powstańcy musieli wycofać się częściowo z ulic: Freta, Bonifraterskiej, odcinka Długiej, Ogrodu Krasińskich, utrzymując fragmentarycznie dalszą część Długiej i Freta, a także całą Mostową i Nowomiejską.

George Orwell napisał bezkompromisowy esej w kolumnie *As I Please* w Tribune, ostro krytykujący „podłe i tchórzliwe” zachowania prasy i inteligencji brytyjskiej w stosunku do powstania warszawskiego.

Zygmunt Batowski, historyk sztuki, muzeolog, zginął zamordowany przez hitlerowców pod murem Ogrodu Saskiego. Spoczywa wraz z żoną Natalią na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie

Miron Białoszewski
Pamiętnik z powstania warszawskiego

Stare Miasto broni się ostatkiem sił. Ale i ludzi coraz mniej. I jeść nie ma co. Powstańcy też nie mają. A tu idzie atak. Z różnych stron. Huki. Walenia. Przebijania ostatnich piwnic. Słońce się podwyższało na niebie. Upał narastał. I te kręcenia się. I cywilów, i powstańców. Bezradność. Nie wiem, kiedy zaczęli mówić, że Niemcy wchodzi już na Freta. I że kapitulacja Starówki.

ZACHOWAJMY ICH W PAMIĘCI

Vars & Sava

2017

POWSTANIE WARSZAWSKIE

Dzień trwa 13 godzin 34 minuty

Dzień 245

Tydzień 35

5:48 19:22

17:27 1:27

Wrzesień

2

Sobota

Juliana, Stefana, Wilhelma

DZIEŃ 33

TABLICA PAMIĄTKOWA

DZIEŃ 33

SOBOTA

2.09.1944

Kończy się ewakuacja obrońców Starego Miasta. Ze Starówki do Śródmieścia przedostało się kanałami od 4,5 tys. do 5 tys. osób – w większości żołnierzy Armii Krajowej w tym 1500 uzbrojonych i 3000 bezbronnych. Z kolei na Żoliborz przeszło około 800 ludzi, w szczególności żołnierze Armii Ludowej i Żydowskiej Organizacji Bojowej 1. We wczesnych godzinach porannych opuszczone przez obrońców ruiny Starówki zajmują oddziały Grupy Bojowej Reinefarth.

W nocy z 1 na 2 września upadła Kolumna Zygmunta, rażona pociskami z czołgu niemieckiego; była ona symbolem Warszawy – jej zniszczenie warszawiacy kojarzyli wtedy z przyszłym upadkiem walczącej stolicy.

Piotr Słonimski, lekarz, zoolog, histolog, embriolog, wykładowca na UW, zginął podczas bombardowania Mokotowa, gdy wykonywał zabieg operacyjny. Był lekarzem w szpitalu powstańczym, którego bombardowanie nasiliło się po wywieszeniu flagi z symbolem Czerwonego Krzyża.

Diariusz powstańczy – Antoni Bieniaszewski

Podczas działań powstańczych pluton mój poniósł następujące straty: 13 poległych, 31 rannych z czego czterech 2-krotnie, a w wyniku odniesionych ran z dalszej walki zostało wyeliminowanych 14, którzy do końca Powstania przebywali w szpitalach powstańczych. Ja byłem ranny jeden raz w prawą rękę.

ULICE '44

Vars & Sava

2017

POWSTANIE WARSZAWSKIE

Dzień trwa 13 godzin 30 minut

Dzień 246

Tydzień 35

5:50 19:20

18:04 2:24

Wrzesień

3

Niedziela

Doroty, Izabeli, Grzegorza, Szymona

DZIEŃ 34

TABLICA PAMIĄTKOWA

DZIEŃ 34

NIEDZIELA 3.09.1944

Krótko po północy wydzielony oddział z Grupy Kampinos dowodzony przez por. Adolfa Pilcha ps. Dolina przeprowadził wypad na pododdziały kolaboracyjnej Brygady Szturmowej SS RONA kwaterujące we wsi Truskaw. Za cenę utraty 10 zabitych i 10 rannych niewielki oddział Doliny całkowicie rozbił dwa bataliony nieprzyjaciela, zdobywając przy tym duże ilości broni i amunicji w tym działo kal. 75 mm. Polscy żołnierze zabili od 91 do 250 rannych, a także zniszczyli od kilku do kilkunastu dział oraz blisko 30 wozów z amunicją.

Jeden z kolejnych apeli, tym razem katolickiego arcybiskupa Sydney – Normana Gilroya o pamięć o sprzymierzeńcu, który wycierpiał najwięcej – o Polsce.

Roman Rozmiłowski ps. Roman, Zawada, Srebrny, oficer Wojska Polskiego, uczestnik kampanii wrześniowej, w powstaniu warszawskim dowódca plutonu, później zastępca dowódcy kompanii Koszta AK. Zmarł w powstańczym szpitalu z ran odniesionych 29 sierpnia w gmachu PAST-y.

Powstańcze diariusze
Barbara Bobrownicka-Fricze

Dowiedziałam się na wstępie, że uznano nas wreszcie w Londynie za kombatantów. Co to znaczy? Po miesiącu walk? Czym byliśmy dla nich do tej pory? Czy tylko buntownikami, czy prościej: bandytami? A więc tam ktoś, przez cały miesiąc, targował się o nas. Jaką cenę musiał zapłacić, jakiego trudu dokonać, by uratować nasze niedobitki przed szubienicą? /.../ Jestem prostym żołnierzem, może nazbyt prostym i dlatego wszystko, co robię, jest dla mnie proste i jasne i chyba dlatego nic nie rozumiem.

POWSTANIE WARSZAWSKIE
prof. WITOLD KIEŻUN

Vars & Sava

2017

POWSTANIE WARSZAWSKIE

Dzień trwa 13 godzin 27 minut

Dzień 247

Tydzień 36

5:51 19:18

18:36 3:27

Wrzesień

4

Poniedziałek

Idy, Julianny, Liliany, Rozalii, Róży

DZIEŃ 35

TABLICA PAMIĄTKOWA

DZIEŃ 35

PONIEDZIAŁEK 4.09.1944

Niezwykle ciężkie bombardowanie Powiśla i Śródmieścia Północnego powoduje wielkie zniszczenia materialne oraz liczne ofiary wśród ludności cywilnej i oddziałów powstańczych. Ciężko uszkodzona elektrownia zaprzestaje pracy, co powoduje szczególne utrudnienia dla warsztatów produkcji broni i drukarni. Zniszczona zostaje ponadto jedna z najważniejszych powstańczych drukarni, mieszcząca się przy ulicy Szpitalnej 12, jak również hotel Victoria, w którym znajdował się sztab pułkownika Montera.

W Śródmieściu nieprzyjacieli naciera na powstańcze placówki w kościele Św. Krzyża, Pałacu Staszica i Banku Handlowym na rogu ulic Traugutta i Czackiego. Atak zostaje odparty, lecz Niemcy zdążyli wysadzić jedną z bocznych ścian kościoła Św. Krzyża.

Jadwiga Maria Piekarska ps. Basia, starszy sierżant Wojska Polskiego, uczestniczka kampanii wrześniowej. Zginęła podczas bombardowania /bomba przez szyb windy wpadła do podziemi/ gmachu PKO przez lotnictwo niemieckie. Pośmiertnie awansowana na kapitana.

Powstańcze diariusze – Edmund Baranowski

4 września trafiliśmy na kwatery do domu przy ulicy Okrąg 5. Dom stoi do dziś, wyremontowany po spalaniu. Dzielnica była zupełnie niezniszczona. A część Czerniakowa przy ulicy Rozbrat to były przysypialnie z karelskiej brzozy, cudowna rzecz. Łoże szerokie, 2,50 m. My już byliśmy umyć, ale mundurki były ciągle nieświeże, podobnie jak buty. Gospodarz mieszkania przyszedł do nas i poprosił, czy mógłby zabrać pościel z łóża. Powiedział, że żona która przed wybuchem powstania wyjechała pod Warszawę po stronie praskiej, przywiązuje ogromną wagę do idealnego porządku w mieszkaniu. Była to dla nas prośba trochę z księżycą. Przeszliśmy piekło Woli i Starego Miasta. Mieliśmy świadomość, że za nami przychodzi tylko śmierć i zniszczenie.

POWSTANIE WARSZAWSKIE
AUDIOBOOK

Vars & Sava

2017

POWSTANIE WARSZAWSKIE

Dzień trwa 13 godzin 22 minuty

Dzień 248

Tydzień 36

5:53 19:15   19:04 4:35

Wrzesień

5

Wtorek

Doroty, Teodora, Wawrzyńca

DZIEŃ 36

TABLICA PAMIĄTKOWA

DZIEŃ 36

WTOREK 5.09.1944

Trwają intensywne działania nieprzyjaciela przeciwko Powiślu. Piechota niemiecka obsadza gmach Państwowego Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych przy ul. Kopernika. Następnie Niemcy zajmują ulice: Sewerynow, Obożną i Leszczyńską, docierając aż do ul. Drewnianej. Dotkliwą porażką jest utrata ruin elektrowni, skąd po zacieklej walce został wieczorem wyparty oddział kapitana Cubryny. Powstańcze zgrupowania broniące Powiśla są już poważnie wykrwawione, kończy się amunicja.

Gmach PKO, ul. Jasna 9, został opuszczony przez Sztab Komendy Głównej AK i sztab komendy Okręgu Warszawa AK.

Stefan Bartłomiej Bielecki ps. Druh, Witold Ostrowski, Czesław, uczestnik kampanii wrześniowej i powstania warszawskiego, inżynier hydrotechnik, członek Tajnej Armii Polskiej, Zginął w szpitalu przy ul. Boduena 5 podczas bombardowania przez lotnictwo niemieckie.

Powstańcze diariusze
Andrzej Andrew Borowiec

Właz do kanału był otwarty i powstańców na posterunku patrzył na nas obojętnie, jak schodziliśmy jeden po drugim po żelaznych szczeblach małej drabiny, prowadzącej do podziemia Warszawy. Znaleźliśmy się w kazamacie wystanej lekką mazią, jakby błotem. Nad nami zatrzasnęła się kłapa włazu. Było kompletnie ciemno w przerażającej ciszy. Wydawało się, jakbyśmy zostali odseparowani od świata – i życia. Smród był przyniatający.

MIASTO RUIN

Vars & Sava

2017

POWSTANIE WARSZAWSKIE

Dzień trwa 13 godzin 18 minut

Dzień 249

Tydzień 36

5:55 19:13   19:30 5:45

Wrzesień

6

Środa

Beaty, Eugeniusza

DZIEŃ 37

TABLICA PAMIĄTKOWA

DZIEŃ 37

ŚRODA 6.09.1944

Niemcy przystępują do ostatecznego szturmu na Powiśle, uderzając z trzech stron – od północy, południa i wschodu – na powstańcze pozycje. Natarciu towarzyszą naloty i ostrzał artyleryjski. Uszkodzenie Biblioteki Krasińskich i Gmachu Konserwatorium. Niemcy ostrzelują szpital przy ulicy Pierackiego 3 /dziś Foksal/, w którym płonie żywcem około 80 rannych.

Mieszkańcy Powiśla są wśród mordów i gwałtów wypędzani ze swych domów, po czym gromadzeni na ulicy Browarnej i przez Ogród Saski gnani na Wołę, a następnie do obozu w Pruszkowie.

Ginie mjr Wacław Kuliszewski ps. Asesor, Jubilat, Radost, oficer Wojska Polskiego, szef Wydziału I Komendy Okręgu Warszawa Armii Krajowej. Od roku 1939 w konspiracji SZP-ZWZ-AK. W niektórych publikacjach mylnie wymieniany jako Jan Kaliszewski.

Powstańcze diariusze
Andrzej Andrew Borowiec

Był to zbieg kilku kanałów, gdzie śmierdząca woda zaczęła płynąć stosunkowo szybko kanałem idącym w kierunku wschodnim, do Wisły. Leżał tam trup w cywilnym ubraniu. Kłapa włazu była odkryta. Na ścianie było wymalowane białą farbą Starówka ze strzałką pokazującą kierunek. Przeszliśmy to miejsce w głuchej, śmiertelnej ciszy, zagłębiając się dalej w kanał prowadzącym na północ. Kilka razy zatrzymaliśmy się, aby odpocząć. I tak przeszły prawie dwie godziny.

GRA MALI POWSTAŃCY

Vars & Sava

2017

POWSTANIE WARSZAWSKIE

Dzień trwa 13 godzin 15 minut

Dzień 250

Tydzień 36

5:56 19:11   19:55 6:58

Wrzesień

7

Czwartek

Reginy, Marka, Melchiora, Stefana

DZIEŃ 38

TABLICA PAMIĄTKOWA

DZIEŃ 38

CZWARTEK 7.09.1944

Władze cywilne wydają pozwolenie, aby Zarząd Polskiego Czerwonego Krzyża mógł porozumiewać się z dowództwem wojsk niemieckich w sprawie ewakuacji poza tereny miasta osób starszych, chorych i dzieci. Ustalono czas, w którym ludność ta mogła, na własne ryzyko, opuścić stolicę. Rozmowy w tym celu prowadziła wiceprzewodnicząca prezydium Zarządu Głównego PCK Maria Tarnowska.

Silnie odczuwalny brak żywności. Źródłem zaopatrzenia części miasta stały się browary Haberbuscha. Pogorszenie nastrojów wśród ludności, zniechęcenie zarówno wobec polskich żołnierzy, jak i z powodu ogólnej ciężkiej sytuacji.

Włodzimierz Radajewski ps. Rataj, Cygan, plutonowy podchorąży, uczestnik powstania warszawskiego jako dowódca 1. plutonu kompanii Kosza, zginął w walkach na linii Nowego Świata, między Świętokrzyską a Warecką. Niosąc mu pomoc zginęła też dr Danuta Staszewska Marta.

Powstańcze diariusze – Leopold Buczkowski

Zgłiszcza dookoła. Nocą ryjemy okopy. Wszystkie rodzaje broni są czynne – siedem plag świata! A z Londynu fra-zesy. Ukraińcy grasują na Marymoncie i przy Dworcu Gdańskim. /.../ Czym leczyć, gdzie leczyć, gdzie leczyć i jak leczyć, skoro wszystkie szpitaliki są natychmiast ostrzeliwane z armat, bombardowane z powietrza? Lotnictwo niemieckie nieustannie grasuje nad Warszawą, że też nie ma jednego pościgowca do tych sukinsynów! Hej! Trzy mocarstwa. Kiedyś ze wstydem chodzić będziecie po tym świecie. W grobach dziecięce głosy, krew i puls.

CHEŁPAK Z WARSZAWY

Vars & Sava

2017

POWSTANIE WARSZAWSKIE

Dzień trwa 13 godzin 10 minut

Dzień 251

Tydzień 36

5:58 19:08   20:20 8:12

Wrzesień

8

Piątek

Adrianny, Marii, Radośćawa

DZIEŃ 39

TABLICA PAMIĄTKOWA

DZIEŃ 39

PIĄTEK 8.09.1944

Toczyły się walki o domy na ul. Traugutta, Czackiego, Świętokrzyskiej, Wareckiej, Chmielnej i na Al. Jerozolimskich. Wycofanie się oddziałów polskich z gmachu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Komendy Policji; utrzymano pozycje na ul. Królewskiej, Towarowej, Srebrnej i w Dworcu Pocztownym, wyparto nieprzyjaciela z ul. Górskiego. Na Mokotowie sytuacja była stabilna. Naloty samolotów radzieckich na niemieckie stanowiska. Kilka tysięcy osób dobrowolnie opuściło miasto; wtedy też w godz. 12-14 artyleria niemiecka ucihła.

Na mocy rozkazu Dowódcy AK zostaje utworzona Legia Oficerska.

Czesław Zadrożny ps. Głowacki, Mykita, żołnierz Batalionów Chłopskich i Armii Krajowej, komendant Okręgu Wołyni Batalionów Chłopskich, walczył w batalionie Kiliński AK. Ranny w rejonie ul. Nowy Świat, poległ przy ul. Chmielnej 8.

Powstańcze diariusze
Jarosław Marek Rymkiewicz

Powstanie Warszawskie było największym wydarzeniem w historii Polaków - w całej naszej historii nie było - i pewnie nigdy już nie będzie większego wydarzenia. Z tego największego wydarzenia w naszej historii wynikają też różne wielkie nauki - potrzeba będzie jeszcze wielu dziesięcioleci, wielu stuleci, żeby się z nimi zapoznać, żeby je przemyśleć i dobrze zrozumieć.

RZEŹ WOLI OZCZAMI DZIECKA

Vars & Sava

2017

POWSTANIE WARSZAWSKIE

Dzień trwa 13 godzin 6 minut

Dzień 252

Tydzień 36

6:00 19:06

20:46 9:27

Wrzesień

9

Sobota

Jacka, Piotra, Ścibora

DZIEŃ 40

ZDJĘCIA

DZIEŃ 40

SOBOTA 9.09.1944

Silne ataki nieprzyjaciela skierowane na północne Śródmieście i Czerniaków. Wyparto ich z magazynów firmy Pluton – zachodnie Śródmieście. Śródmieście południowe i Czerniaków pod ogniem artyleryjskim, z moździerzy, miotaczy ognia i granatów. Powstańcy poprzez ul. Książęcą utrzymują łączność ze Śródmieściem.

Dobrowolna ewakuacja z miasta 8000 ludzi, uzgodniona ze stroną niemiecką.

Józef Grudziński, pseud. Kwiatkowski, Józef, Zygmunt, Deczyński, Walenty, przybrane nazwisko Brudziński, działacz polskiego ruchu ludowego, społecznik, publicysta, poeta. Zamordowany przez Niemców przy ul. Podhalańskiej. Zwłoki zostały odnalezione w ruinach na początku 1946 r.

Powstańcze diariusze
Jerzy Kaczyński

Mój pierwszy dzień powstania to był przydział na Wolę, zdobywanie magazynów na Stawkach. Nasze spotkanie odbywało się na Inflanckiej 5, w Zool Amdt-cie, gdzie przyszedłem około trzeciej, bo większość oddziału była już zgromadzona, brakowało tylko Żoliborza z dowódcą Stasinkiem, który miał przyjechać samochodem i przywieźć mi broń, która była u niego. Niestety, przyjechali, owszem, ale nie dostali się do magazynów broni, bo już tam na Żoliborzu strzelanina była, tak że ja zostałem bez pistoletu. Dostałem pistolet od Strażaka lub Sikacza - pierwszorządny chłopak, był w straży pożarnej w czasie okupacji, bo to była najlepsza funkcja, żeby ocaleć.

POWSTANIE WARSZAWSKIE
JAK ROZMAWIĄĆ Z DZIEĆMI?

Vars & Sava

2017

POWSTANIE WARSZAWSKIE

Dzień trwa 13 godzin 3 minuty

Dzień 253

Tydzień 36

6:01 19:04

21:15 10:44

Wrzesień

10

Niedziela

Aldony, Łukasza, Mikołaja, Mściława

DZIEŃ 41

ZDJĘCIA

DZIEŃ 41

NIEDZIELA 10.09.1944

Depesza od premiera Mikołajczyka zapowiadająca o najbliższym podjęciu decyzji w Londynie w sprawie wysłania wyprawy lotniczej do powstańczej Warszawy. Nad miastem walki powietrzne samolotów radzieckich z niemieckimi. Armia Czerwona powtarza natarcie na przedmieście Warszawy. W szpitalu powstańczym przy ul. Marszałkowskiej 75 umiera, wskutek ran odniesionych 29 sierpnia, plutonowy podchorąży Józef Szczepański ps. Ziutek, dowódca jednej z drużyn batalionu AK Parasol.

Z meldunku Antoniego Chruściela Montera: Według obliczenia amunicji przy średnim zużyciu Śródmieście posiada na 1 dzień.

Józef Andrzej Szczepański, ps. Ziutek, poeta, żołnierz batalionu Parasol Armii Krajowej. Zmarł w wyniku poniesionych ran podczas ostatecznej ewakuacji oddziałów powstańczych ze Starego Miasta. Przeniesiono go kanałami do Śródmieścia, do szpitala powstańczego.

Powstańcze diariusze
Barbara Bobrownicka-Fricze

Byłam tam, kiedy wszystko się waliło. Zerwały się przewody z wodą, a moje koleżanki, ranne, tonęły i chciały, żebym je ratowała, wyciągała, ale nie mogłam. Byłam taka przerażona! Zresztą, jak mogłam ratować, kiedy wszystko było tam zawalone, w piwnicy. Wyszłam z piwnicy i zobaczyłam schody. Myślałam o tym, że one tam są i że się nie wala! Wtedy się dowiedziałam, że włosy stają dęba, nie tylko w literaturze! Naprawdę można odczuć jak na głowie cebulki stają z przerażenia.

MAŁA DZIEWCZYŃKA Z AK

Vars & Sava

2017

POWSTANIE WARSZAWSKIE

Dzień trwa 12 godzin 58 minut

Dzień 254

Tydzień 37

6:03 19:01   21:48 12:00

Wrzesień

11

Poniedziałek

Dagmy, Hiacynta, Jacka, Piotra, Prota

DZIEŃ 42

ZDJĘCIA

DZIEŃ 42

PONIEDZIAŁEK 11.09.1944

Walki 47. armii radzieckiej na przedpolach Pragi. W nocy odbyło się przeprowadzenie przez Wisłę dwóch łączniczek AL w celu przekazania informacji o komunistach walczących w powstaniu i nawiązania łączności z PKWNem. Huk artyleryjski nadchodzący z Pragi, starcia lotnictwa niemieckiego z sowieckim, przekonało dowództwo Komendy Głównej AK o słuszności kontynuacji walki. Próby nieprzyjaciela celem wyparcia powstańców z Czerniakowa i Dolnego Mokotowa.

W Śródmieściu następuje odbiór zrzutów alianckich z bronią i środkami medycznymi, co poprawia nastroj.

Marek Józef Dołęga-Zakrzewski, inżynier, porucznik rezerwy piechoty Wojska Polskiego, komendant Portu Czerniakowskiego w powstaniu warszawskim, zginął od bomby na ul. Sołec, w budynku Zarządu Dróg Wodnych.

Powstańcze diariusze

Barbara Bobrownicka-Fricze

Potem, kiedy zostałam sama, bo mój oddział zginął w całości, kazali nam pójść do PKO. Powiedziałem, żeby iść do schronu. A ja do schronu nie poszłam już za żadne skarby świata. Raptem usłyszałam: Starówka! Tam był mój pierwotny oddział i tam była moja siostra. Poszłam na Starówkę. Jestem pełna uznania dla tych chłopaków, dla ich odwagi i szlachetności. W mojej kompanii byli ludzie już zaprawieni w walce. Pochodzili z różnych dzielnic. Nawiasem mówiąc, to był dobry pomysł, żeby nas rozdzielić od swoich, bo inaczej nie można by chyba tego przeżyć.

10 RZECZY, KTÓRYCH BYĆ MOŻE NIE WIESZ O POWSTANIU

Vars & Sava

2017

POWSTANIE WARSZAWSKIE

Dzień trwa 12 godzin 54 minuty

Dzień 255

Tydzień 37

6:05 18:59   22:28 13:14

Wrzesień

12

Wtorek

Marii, Gwidona, Radzimira

DZIEŃ 43

ZDJĘCIA

DZIEŃ 43

WTOREK 12.09.1944

Próby zdobycia Solca Górnego Czerniakowa przez Niemców, tym samym: ostrzał artyleryjski, miotaczy min i granatników, trwają aż do wieczora. Zerwanie polskiej łączności Śródmieścia z Czerniakowem przez Książęcą. Silne zagęszczenie ludności w Śródmieściu. Z meldunku Bora-Komorowskiego: Natarcie sowieckie w dużej skali na Pragę. Wydaje się, że ma powodzenie. Lotnictwo sowieckie ma przewagę. Amunicji brak. Zachodzi obawa, że możemy tuż przed metą nie wytrzymać. Natomiast pomoc amunicyjna jest niezbędna.

Ukazuje się pierwszy numer pisma Barykada.

Zygmunt Netzer, ps. Kryska, Kryska Mikołaj, major artylerii Wojska Polskiego. W powstaniu warszawskim dowódca Zgrupowania Kryska. Uznany za zmarłego 12.09.1944 r. i posmiertnie awansowany na majora. W rzeczywistości przebywał w sanatoriach i szpitalach, zmarł w 1977 r.

Powstańcze diariusze

Barbara Bobrownicka-Fricze

Stosunki w moim oddziale były doskonałe. Tylko jedna osoba - komendantka - mi dokuczała, ale to też z mojego powodu - odmówiłam rozkazu przejścia na Kilińskiego i powiedziałam jej, że jest tchórzem. Chodziło o to, że gdybym wykonała jej rozkaz i opuściła Rynek, to z Kilińskiego nie byłabym w stanie dobiec na czas, aby udzielić pierwszej pomocy. Pozostałam w okolicach Rynku i Katedry do końca Powstania. Byłam tam patrolową. Formalnie podlegałam wspomnianej komendantce, ale faktycznie przebywałam ze 101 kompanią i dla niej pracowałam. Pracowałam też strasznie dla ludności cywilnej.

ŚLUBNA SUKIENKA

Vars & Sava

2017

POWSTANIE WARSZAWSKIE

Dzień trwa 12 godzin 51 minut

Dzień 256

Tydzień 37

6:06 18:57   23:16 14:24

Wrzesień

13

Środa

Eugenii, Aureliusza, Jana

DZIEŃ 44

ZDJĘCIA

DZIEŃ 44

ŚRODA

13.09.1944

Po raz pierwszy od początku powstania samoloty radzieckie dokonały zrzutów broni i żywności nad terenem Śródmieścia, zaś radzieckie wojska wkroczyły na Pragę. Brzeg Wisły, istotny dla walk Niemców z sowietami, był nadal w rękach powstańców, mimo prób jego odebrania. Polskie oddziały opuściły port Czerniakowski, jedną stronę Łazienkowskiej i szpital św. Łazarza na ul. Książęcej.

Oddziały niemieckie, w obawie przed stratą Warszawy, wysadziły mosty: Poniatowskiego, Średnicowy, kolejowy pod Cytadela (dzisiejszy Gdański) i Kierbedzia (dzisiejszy Śląsko-Dąbrowski).

Ryszard Klauze ps. Rysiek, Ryszard, sierżant, uczestnik powstania warszawskiego jako żołnierz I plutonu Sad kompanii Rudy batalionu Żośka Armii Krajowej. Poległ w obronie budynku ZUS na Czerniakowie.

Powstańcze diariusze
gen. Zbigniew Ścibor-Rylski

Płk. Wachnowski podjął decyzję przebicia się kanałami na Plac Bankowy z 90-cioosobową grupą żołnierzy, wyjścia z kanału, zaatakowania Niemców i umożliwienia ewakuacji górą oddziałów staromiejskich. Po wyjściu pierwszej drużyny, żołnierze nasi w nocy weszli na leżące blachy, zrobił się hałas i Niemcy położyli ogień z karabinów maszynowych i granatników, uniemożliwiając dalsze wyjście. Zginął dowódca drużyny, ppor. Cedro i prawie cała drużyna. Ocalało trzech, którzy wskoczyli do kanału.

POWSTANIE '44

Vars & Sava

2017

POWSTANIE WARSZAWSKIE

Dzień trwa 12 godzin 46 minut

Dzień 257

Tydzień 37

6:08 18:54   --- 15:26

Wrzesień

14

Czwartek

Roksany, Bernarda, Cypriana

DZIEŃ 45

TABLICA PAMIĄTKOWA

DZIEŃ 45

CZWARTEK 14.09.1944

Rozpoczęło się natarcie niemieckie na Górny Czerniaków. Nieprzyjaciel zmusił powstańców do odwrotu z ulicy Czerniakowskiej i odsłoku na ulicę Zagórną. W tym samym czasie Niemcy zajęli również ulicę Przemysłową i jej okolice. Blisko 400 cywilów zostało wyciągniętych z piwnic i spędzonych do portu czerniakowskiego, gdzie Niemcy zamordowali większość młodych mężczyzn. Zginął m.in. kierownik portu, Feliks Słoczyński. Resztę ludności Niemcy pognali ulicą Łazienkowską ku Agrykoli.

Nocą na Czerniaków przeprowadził się pierwszy zwiadowcy z 1 Armii Wojska Polskiego.

Alicja Czerwińska ps. Małgorzata, starszy strzelec, łączniczka dowództwa batalionie Parasol Armii Krajowej. Zginęła 14 września 1944 podczas walk przy ul. Ludnej 3. Miała 18 lat. Odznaczona Krzyżem Walecznych.

Powstańcze diariusze
gen. Zbigniew Ścibor-Rylski

Po zaciętych walkach i niemożności ewakuacji rannych – przyszyły dwa pontony Radosław – zdecydował, aby kanałami przejść na Mokotów, co nastąpiło 20 września w nocy. Po pięciu dniach walk na Mokotowie przeszliśmy kanałami na Śródmieście. Mokotów poddał się 27 września. Po kapitulacji 2 października, Radosław wraz z rannymi i wybranymi oficerami wyszedł do Pruszkowa, skąd zostaliśmy po trzech dniach zwolnieni do szpitala.

PAMIĘĆ MIASTA

Vars & Sava

2017

POWSTANIE WARSZAWSKIE

Dzień trwa 12 godzin 42 minuty

Dzień 258

Tydzień 37

6:10 18:52   00:13 16:20

Wrzesień

15

Piątek

Marii, Albina, Nikodema

DZIEŃ 46

TABLICA PAMIĄTKOWA

DZIEŃ 46

PIĄTEK

15.09.1944

Oddziały nieprzyjaciela zostają całkowicie wyparte z Pragi. Po ciężkich walkach Niemcy zdobywają Sielec na Mokotowie. Oddziały Radosława zostały zepchnięte w stronę Wisły. *Czekam na cud. Albo to, że czołgi zabiją wszystkich moich ludzi* - meldował dowódca zgrupowania. Nocą do brzegu przybiła łódź ze zwiadem zza rzeki i obietnicą, że jeszcze w nocy przez rzekę przeprawią się żołnierze Berlinga.

Polacy najsilniej trzymają Śródmieście Warszawy, Żoliborz i częściowo Mokotów. Ludność cywilna coraz bardziej zniechęcona do powstania.

Stefania Grzeszczak ps. Stefa, łączniczka, uczestniczka powstania warszawskiego w III plutonie Felek 2. kompanii Rudy batalionu Zośka, poległa w walkach przy ul. Wilanowskiej 1 na Czerniakowie. Miała 20 lat.

Powstańcze diariusze
Jan Rybak ps. Tarzan

Dysproporcja była tak duża, że rozum mówił żeby się nie bić i nie iść na powstanie bo to samobójstwo. Myśli dostali jednak rozkaz a rozkaz trzeba wykonać nawet wtedy, kiedy wydaje się niewykonalny. Bo były tylko dwie możliwości - albo go wykonać, ale się uchylić i zdezerterować. Chciałbym tu jednak zaznaczyć, że czym innym jest zryw patriotyczny na rozkaz, a czym innym motyw i intencje, które stroją za dowódcami, którzy go wydają. Źródłem rozkazu myślny nie znali, a jak jest w tym przystawiu - dowództwo zawsze lepiej wie, i nigdy się nie myli.

PANI Z LUSTERKIEM

Vars & Sava

2017

POWSTANIE WARSZAWSKIE

Dzień trwa 12 godzin 39 minut

Dzień 259

Tydzień 37

6:11 18:50   1:19 17:05

Wrzesień

16

Sobota

Edyty, Cypriana, Kamila

DZIEŃ 47

ZDJĘCIA

DZIEŃ 47

SOBOTA

16.09.1944

Śródmieście pod ciężkim ogniem artyleryjskim. Zniszczenie bombardowaniem domów na Marszałkowskiej, Koszykowej, Wilczej i Kruczej, także zawalenie się lokalu kina Hollywood w którym przetrzymywani byli jeńcy. Od bomb swoich współrodaków zginęło 100 Niemców. Wycofanie się oddziałów powstańczych z części dolnego Żoliborza, terenów zakładu firmy Opel, pozostając jedynie w jej hali targowej. Ewakuacja części oddziałów polskich z Sielc na Górny Mokotów.

Zrzuty broni lotnictwa sowieckiego na Śródmieście, Mokotów i Żoliborz. Lądowanie na Solcu ok. 300 uzbrojonych żołnierzy. Nie udało się przetrzymać większego desantu zza Wisły.

Lidia Daniszewska ps. Lidka, sanitariuszka, łączniczka, poległa w rejonie ul. Wilanowskiej 1, Solec na Czerniakowie. Miała 21 lat.

Powstańcze diariusze
Jan Rybak ps. Tarzan

Dzisiaj kiedy spotykam się z młodzieżą mówię jej, że opowiadam jak było, ale mam nadzieję, że nigdy tak nie będzie. Lepiej być żywym kunktatorem niż martwym bohaterem. Wtedy w sierpniu nikt tak jednak nie myślał. Ja również.

DESZCZ JESIENNY

Vars & Sava

2017

POWSTANIE WARSZAWSKIE

Dzień trwa 12 godzin 34 minuty

Dzień 260

Tydzień 37

6:13 18:47   2:30 17:41

Wrzesień

17

Niedziela

Justyny, Franciszka, Roberta

DZIEŃ 48

ZDJĘCIA

DZIEŃ 48

NIEDZIELA 17.09.1944

Walki na Czerniakowie, które trwały od 13 września, stały się coraz uciążliwsze. Jak melduje tego dnia Tadeusz Bór-Komorowski, Czerniaków podobny jest już do Starówki. W nocy z Saskiej Kępy na lewy brzeg Wisły przeprawiono się ok. 1200 żołnierzy. W okolicach ul. Czerniakowskiej, 8 uderzeń niemieckich wspieranych czołgami, załamało się pod oporem powstańców. Ewakuacja rannych ze szpitala znajdującego się przy ul. Zagórnej 9 i przetransportowanie niektórych z nich łodziami na Saską Kępę.

Desant 78 żołnierzy 6. Pułku Piechoty LWP. Brak łączności z dowódcami wojsk radzieckich.

Stanisław Silkiewicz ps. Szary, w powstaniu warszawskim dowódca batalionu Kiliński Armii Krajowej. Ciężko zraniony w walkach o Cristal przy Alejach Jerozolimskich 16 w dniu 14 września. Z powodu poniesionych ran zmarł 17 września w powstańczym szpitalu przy ul. Chmielnej 28.

Powstańcze diariusze
Jerzy R. Grzelak

Kilka dni przed powstaniem złożyłem przysięgę w stolarni przy ul. Boryszewskiej. Odbierał ją ode mnie mój kolega Zbyszek Wronski, pseudonim Kret. Ale wtedy jeszcze nie wiedziałem, kiedy będzie powstanie.

www.1944.waw.pl

Vars & Sava

2017

POWSTANIE WARSZAWSKIE

Dzień trwa 12 godzin 31 minut

Dzień 261

Tydzień 38

6:14 18:45   3:44 18:12

Wrzesień

18

Poniedziałek

Ireny, Irmy, Stefanii, Stanisława

DZIEŃ 49

TABLICA PAMIĄTKOWA

DZIEŃ 49

PONIEDZIAŁEK 18.09.1944

Tego dnia wykonana została misja "Frantic" czyli przylot nad Warszawę 110 bombowców amerykańskich. Miały one przynieść istotną pomoc, jednak zdecydowanie spóźnioną. Dokonały zrzutów, których większa ilość spadła na tereny kontrolowane przez nieprzyjaciela. Powstańcy przejęli ok. 16 ton ładunków, co wynosiło prawie 20 procent całości zrzutów. Bombardowanie ulic Wilanowskiej i Okrąg. Strata całej Czerniakowskiej.

Przeprawa zza Wisły na Powiśle Czerniakowskie 63 żołnierzy 9. pułku dowodzonych przez mjr Stanisława Łatyszonka. Ewakuacja pontonami na brzeg Pragi chorych i ciężko rannych.

Andrzej Maringe ps. Andrzej, podchorąży, w powstaniu warszawskim żołnierz batalionu Czata 49 Armii Krajowej, zginął na przyczółku czerniakowskim w rejonie ul. Okrąg.

Powstańcze diariusze - Jerzy R. Grzelak

1 sierpnia ojciec założył marynarkę w angielskim stylu, czapkę i rano wyszedł z domu. Mama płakała, bo przyznał się jej, że to dziś. Jakieś kanapki mu zrobiła. Przed wyjściem uspokajał ją, powiedział: Niusienka - bo mama miała na imię Anna - to potrwa kilka godzin, najwyżej trzy dni. Okazało się potem, że zginął w Śródmieściu, niedaleko Alei Róż trzeciego dnia powstania.

OBRAZ POWSTANIE WARSZAWSKIE

Vars & Sava

2017

POWSTANIE WARSZAWSKIE

Dzień trwa 12 godzin 27 minut

Dzień 262

Tydzień 38

6:16 18:43

4:59 18:39

Wrzesień

19

Wtorek

Konstancji, Januarego, Teodora

DZIEŃ 50

TABLICA PAMIĄTKOWA

DZIEŃ 50

WTOREK 19.09.1944

Ciężkie walki na Powiślu Czerniakowskim; natarcie niemieckie ul. Wilanowską i Zagórną wspierane bombowcami. Opanowali kilka domów na Solcu. Część wybrzeża Wisły w rękach polskich. Lądowanie 2 batalionów 8. pułku piechoty, kompanii fizylierów, kompania z radzieckiego 20. batalionu miotaczy ognia; podsumowując: ok. 1050 żołnierzy. Lądowanie to odbyło się w rejonie mostu Poniatowskiego, żołnierze ci musieli przepłynąć przez Wisłę, ostatecznie niewielu dostało się na Pragę.

W Śródmieściu ataki na ul. Wiejskiej i Frascati skutecznie odpięane przez powstańców.

Jan Wuttke ps. Czarny Jaś, podporucznik, uczestnik powstania warszawskiego w szeregach batalionu Zośka Armii Krajowej, Zginął w czasie walk przy ul. Wilanowskiej 18. Jego ciała nigdy nie odnaleziono. Jego grób symboliczny znajduje się na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach.

Powstańcze diariusze
Jerzy R. Grzelak

Byliśmy na strychu w jednym z budynków przy Belgijskiej i kolega w pewnej chwili zobaczył samolot, usłyszeliśmy strzały. Wtedy wiedzieliśmy, że się zaczęło. Wyszlismy na ulicę, mnie postawili przy Konduktorskiej. Miałem kierować naszym na Belgijską 5, gdzie mieliśmy sztab w jakimś mieszkaniu. Miałem opaskę, przepustkę, żeby móc przechodzić przez nasze posterunki, zadania. Zlecano mi głównie przynoszenie listów, paczek, lekarstw, czasami amunicji. Nie strzelałem, bo koledzy mi nie pozwalali.

POWSTANIE WARSZAWKIE KOMIKS

Vars & Sava

2017

POWSTANIE WARSZAWSKIE

Dzień trwa 12 godzin 22 minuty

Dzień 263

Tydzień 38

6:18 18:40

6:12 19:03

Wrzesień

20

Środa

Euzebii, Filipiny, Eustachego

DZIEŃ 51

ZDJĘCIA

DZIEŃ 51

ŚRODA 20.09.1944

Wycofanie dużej części sił polskich z Solca Powiśla Czerniakowskiego. Bronili go żołnierze Zgrupowania Kryska, Radosława, batalionów Zośka i Parasol. Część powstańców, wraz z żołnierzami 1. Armii Wojska Polskiego, przepłynęła na Pragę. Natomiast ok. 200 AK-owców, w większości rannych, ze Zgrupowania Radosław d-ca ppłk. Jan Mazurkiewicz, ps. Radosław w nocy z 19 na 20 września ewakuowało się kanałami na Mokotów.

Trwały zacięte walki na ulicy Wilanowskiej. Ze zdobytych domów SS-mani Dirlwengera spędzili około 1000 osób do magazynów Społem na ulicy Czerniakowskiej. Tam rozstrzelali wszystkich młodych mężczyzn i kobiety, którzy w ich ocenie mogli brać udział w powstaniu.

Witold Modelski ps. Warszawiak, łącznik w batalionie Gozdawa, najmłodszy, niespełna 12-letni uczestnik walk powstańczych, odznaczony Krzyżem Walecznych. Charakteryzował się niezwyczajną odwagą. Poległ na Wybrzeżu Czerniakowskim - w domu przy ul. Wilanowskiej 1.

Powstańcze diariusze - Jerzy R. Grzelak

Ktoregos dnia spotkałem mojego kolegę Jureczka. Miał może z 16 lat. Miałem hełm, granat, lornetkę. Tyle że ten hełm był pęknięty. W pewnym momencie ktoś krzyknął, że pałacyk Szustra się pali. Jureczek poprosił mnie, żebym pożyczył mu ten hełm, bo chciał lecieć gasić. Nie dałem, bo był przecież uszkodzony. Niedługo potem przynieśli Jureczka, dostał postrzał w głowę. Nie mogę do dziś sobie darować, że mu tego hełmu nie dałem, bo może by przeżył.

WARSZAWA '44 - ZDJĘCIA

Vars & Sava

2017

POWSTANIE WARSZAWSKIE

Dzień trwa 12 godzin 19 minut

Dzień 264

Tydzień 38

6:19 18:38

7:24 19:27

Wrzesień

21

Czwartek

Mirosławy, Hipolita, Jonasza, Mateusza

DZIEŃ 52

TABLICA PAMIĄTKOWA

DZIEŃ 52

CZWARTEK 21.09.1944

Trwają zaciekle walki na Solcu. Resztki oddziałów Kedywu i berlingowcy odpierają niemieckie ataki idące wzdłuż ulicy Wilanowskiej. Niemcy z wielkim trudem zdobywają domy nr 3/5, 4 i 6. Ostatecznie w polskich rękach pozostają tylko dwie zniszczone bombami kamienice: Wilanowska 1 i przyległa do niej Solec 53 oraz odcinek ok. 200 metrów brzegu Wisły z zatopionym częściowo statkiem spacerowym Bajka.

Ostatnie zrzuty z samolotów aliantów nad Warszawą, Kampinosem i Lasem Kabackim; w stolicy odebrano 45. Duże straty w załogach lotniczych. Mieszkańcy i żołnierze głodują. Wysładzenie przez Niemców Pawiaka, wraz z oddziałem kobiecym tzw. Serbia.

Wśród rozstrzelanych w magazynach Społem była Maria Cetys, łączniczka sztabu Zgrupowania Kryśka Armii Krajowej. Na pytanie: *Czy jesteś jedną z bandytów?* odpowiedziała: *Jestem żołnierzem AK. Rozstrzelana na miejscu.*

Powstańcze diariusze
Jerzy R. Grzelak

Widziałem kiedyś z balkonu grupę szabrowników, którzy szli od Belwederskiej. Nagle zatrzymał się samochód, z którego wyszedł jeden oficer niemiecki. Padły strzały, tłum się rozprzerchtł. Został, klęcząc, młody chłopak, bo był ranny. Ten oficer podszedł do niego, do dziś pamiętam, pod lewe ramię przyłożył karabin i strzelił. Byłem w szoku, jak tak można?

DZIECI POWSTANIA

Vars & Sava

2017

POWSTANIE WARSZAWSKIE

Dzień trwa 12 godzin 14 minut

Dzień 265

Tydzień 38

6:21 18:35

8:34 19:50

Wrzesień

22

Piątek

Joachima, Tomasz

DZIEŃ 53

ZDJĘCIA

DZIEŃ 53

PIĄTEK 22.09.1944

Lotnictwo i artyleria sowiecka ostrzeliwuje punkty obsadzone przez Niemców: Dworzec Gdański, Cytadelę, lotniska na Bielanach. Niezłomna obrona brzegu Wisły w rejonie Solca przez m.in. żołnierzy oddziału batalionu Zośka dowodzonego przez kpt. Ryszarda Białousa, przenoszenie rannych celem przemywania, zgromadzenie ludności cywilnej. Całkowita ewakuacja nie udaje się, przetransportowano łodziami 94 osoby, niektórzy przepłynęli samodzielnie.

Rokossowski wydaje rozkaz o przejściu do defensywy. Polacy odbierają sowieckie zrzuty żywności, które jednak nie rozwiązują problemu żywnościowego.

Cezary Nowodworski ps. Głóg, kapitan, skoczek cichociemny, dowódca kompanii w batalionie Czata 49 Armii Krajowej, zginął najprawdopodobniej na Czerniakowie w trakcie ewakuacji na prawy brzeg Wisły. Inna wersja podaje, iż został aresztowany przez NKWD, po czym zginął.

Powstańcze diariusze - Jerzy R. Grzelak

I do końca miałem zadanie podtrzymywania na duchu ludzi poukrywanych w piwnicach, głodnych. Miałem im mówić, że wygrywamy. Ale tak naprawdę codziennie przegrywaliśmy. W parku Dreszera nie było już miejsc na chowanie kolejnych zabitych.

NOWE GRAFIKI POWSTAŃCZE

Vars & Sava

2017

POWSTANIE WARSZAWSKIE

Dzień trwa 12 godzin 10 minut

Dzień 266

Tydzień 38

6:23 18:33

9:42 20:15

Wrzesień

23

SOBOTA

1. DZIEŃ JESIENI

Tekli, Bogusława, Linusa

DZIEŃ 54

TABLICA PAMIĄTKOWA

DZIEŃ 54

SOBOTA 23.09.1944

Pogorszenie sytuacji wojska i ludności na Żoliborzu, bombardowanie dzielnicy. Także silnie atakowany rejon obecnej al. Niepodległości na Mokotowie. Niemcy wzmacniają atak w celu zdobycia tej dzielnicy. Ciężkie walki na Solcu, niektóre oddziały przechodzą stamtąd do Śródmieścia. Zgrupowanie Kryśka wraz z żołnierzami Radość i Sikiery od 10 września wciąż broni wcześniej opanowanych terenów jednak sytuacja pogarsza się. Tego dnia ciężkie walki o przyczółek czerniakowski.

Stalin podczas rozmowy z ambasadorem Stanów Zjednoczonych twierdzi, iż Dowódca AK opuścił miasto, gdyż nie można go odnaleźć w Warszawie.

Józef Stanek SAC, pseudonim Rudy, ksiądz pallotyn, błogosławiony Kościoła katolickiego, męczennik II wojny światowej, kapelan. Podczas pacyfikacji Czerniakowa wzięty do niewoli przez Niemców, powieszony na własnej stule po torturach na zapleczu magazynu przy ul. Solec.

Powstańcze diariusze
Jerzy R. Grzelak

Część kolegów w obliczu kapitulacji chciała przejść kanałami do Śródmieścia. Weszli przy Ractawickiej, ale Niemcy wpuścili gaz, chcieli zaczerpnąć powietrza. Zauważyli wąż, jeden z nich wychylił głowę, tu niedaleko, przy Dworkowej. Tyle że przy tym wyjściu stali już Niemcy i kazali mu po cichu wyjść. Za nim wyszli wszyscy, 119 osób i wszystkich na miejscu rozstrzelano. To dziś jeden z punktów, przy którym zatrzymujemy się podczas Marszu Mokotowa. Część kolegów próbowała przedostać się nad Wisłę, na Czerniaków. W efekcie i tak większość trafiła do obozu w Skierniewicach.

DZIŚ IDĘ WALCZYĆ, MAMO

Vars & Sava

2017

POWSTANIE WARSZAWSKIE

Dzień trwa 12 godzin 7 minut

Dzień 267

Tydzień 38

6:24 18:31

10:49 20:42

Wrzesień

24

Niedziela

Tomiry, Gerarda, Ruperta, Teodora

DZIEŃ 55

TABLICA PAMIĄTKOWA

DZIEŃ 55

NIEDZIELA 24.09.1944

Upadek Górnego Czerniakowa, tj. terenów w rejonie ul. Wilanowskiej i Zagórnej. W wyniku tego powstaje pierścień zacieśniający się wokół trzech głównych ośrodków oporu powstańców: południowy Mokotów - północny Żoliborz - Śródmieście. Najcięższe walki toczą się teraz na Mokotowie. Niemcy opanowali pałac i park Królikarnia przy ul. Puławskiej 113a. Duże straty po obydwu stronach.

AL i PAL korzysta z zaistniałych trudności, a także ciężkiego położenia mieszkańców Warszawy i przystępuje do akcji propagandowej drukowania gazet krytykujących m.in. władze powstańcze.

Jan Gordziałkowski, polski lekarz weterynarii i mikrobiolog, był profesorem w Instytucie Weterynarii w Charkowie i Piotrogradzie, brał udział w ekspedycji ratującej populację reniferów. Zmarł w powstańczym szpitalu.

Powstańcze diariusze - *Jerzy R. Grzelak*

Niemcy nakazali wszystkim opuścić domy. My z mamą zostaliśmy, bo była świeżo po operacji przepukliny. Zostało też kilkoro naszych sąsiadów. Przez parę tygodni ukrywaliśmy się w piwnicy. Wtedy najtrudniejsze było zdobycie jedzenia. Któregoś dnia poczułem gdzieś w piwnicy zapach smalcu, odnalazłem słoiczek z odrobiną tego smalcu na dnie. To była rozkosz. Innego razu szukając wody, wszedłem do jednego z mieszkań, gdzie w wannie była woda, napuszczona wcześniej przez jakiś zapobiegliwy ludzi. Tam stanąłem jak wryty, bo w tym mieszkaniu byli już jacyś Niemcy i płądrowali je. Na szczęście byli do mnie tyłem, zdążyłem uciec.

OBIETNICA WOLNEJ POLSKI

Vars & Sava

2017

POWSTANIE WARSZAWSKIE

Dzień trwa 12 godzin 2 minuty

Dzień 268

Tydzień 39

6:26 18:28

11:52 21:12

Wrzesień

25

PONIEDZIAŁEK

Aurelii, Kleofasa, Władysława

DZIEŃ 56

ZDJĘCIA

DZIEŃ 56

PONIEDZIAŁEK 25.09.1944

Przybycie parlamentariuszy ze strony niemieckiej - było to dwóch żołnierzy AK wziętych wcześniej do niewoli. Nie udzielono Niemcom odpowiedzi na propozycję kapitulacji Mokotowa. Nieprzyjaciel nadal zajmuje się mordowaniem, tego dnia ofiarą padli ranni i personel szpitali przy ul. Czeczota 17 i Lenartowicza. W nocy wycofanie kanałami z Mokotowa do Śródmieścia żołnierzy, ludności i władz cywilnych.

Powstańcy utrzymali pozycje w warsztatach Opla ul. Włocławska i przy ul. Bieniewickiej i Gdańskiej.

Eugeniusz Zenon Lokajski, lekkoatleta, olimpijczyk, fotograf amator, podporucznik rezerwy piechoty Wojska Polskiego II RP, porucznik Armii Krajowej, zginął pod gruzami zombardowanej przez Niemców kamienicy przy ulicy Marszałkowskiej 129.

Powstańcze diariusze
Jerzy R. Grzelak

Byłem pod domem, widziałem mamę za firanką. Wskazałem dom i powiedziałem cicho „mutter”. Kazali mi iść. Myślałem, że strzela mi w plecy, ale miałem szczęście. Ale któregoś razu pod dom podjechali Niemcy i kazali wszystkim wychodzić. Wyszliśmy, było kilkanaście osób, wśród nich pani lekka obczajów. Był tam niemiecki generał i jego adiutant, który mówił po ukraińsku. Powiedział, że skoro wcześniej zignorowaliśmy rozkaz opuszczenia domu, to teraz zostaniemy rozstrzelani. I że możemy ocalać, jeśli ta kobieta zgodzi się spędzić noc z generałem. I ona się zgodziła! Jedna z sąsiadek zaproponowała, że usmaży jej jajko, bo akurat ma jedno. Nie mogłem uwierzyć własnym uszom. Następnego dnia podstawili wozy z końmi i każdy, kto chciał, mógł wyjechać. My z mamą zostaliśmy jako jedyni.

LEGO WARSAW UPRISING

Vars & Sava

2017

POWSTANIE WARSZAWSKIE

Dzień trwa 11 godzin 58 minut

Dzień 267

Tydzień 39

6:28 18:26

12:52 21:47

Wrzesień

26

WTOREK

Damiana, Kosmy, Wawrzyńca

DZIEŃ 57

TABLICA PAMIĄTKOWA

DZIEŃ 57

WTOREK 26.09.1944

W godzinach popołudniowych podczas lokalnego zawieszenia broni, opuszcza Mokotów około 9.000 osób spośród ludności cywilnej. Ppłk Józef Rokicki Karol nie otrzymawszy odpowiedzi na depeszę z prośbą o zezwolenie na ewakuację Mokotowa zaczyna wycofywać kanałami oddziały do Śródmieścia. Rozpoczyna się ewakuacja kanałami. Jako pierwsi do wjazdu na ul. Wiktorskiej wchodzą ranni żołnierze z oddziału Radosława, którzy trzy dni temu przyszli na Mokotów z Powiśla Czerniakowskiego.

Niemcy rozstrzelują prawie 100 powstańców wychodzących z kanału przy ul. Chocimskiej na Mokotowie.

Ewa Matuszewska ps. Mewa, sanitariuszka służby sanitarnej Obwodu Mokotów Armii Krajowej w powstaniu warszawskim, rozstrzelana przez Niemców w budynku przy alei Niepodległości 117/119, do którego wkroczyli tego dnia. Wraz z nią zginęli ranni znajdujący się w tym budynku.

Powstańcze diariusze - *Jerzy R. Grzelak*

[...] na Belgijską weszli Węgrzy i zaczęli wysadzać po kolei budynki. Mama wybiegła z naszego domu i zaczęła krzyczeć, by tego nie robili, bo przecież my tu jesteśmy. Zgarnęli nas na Aleję Szucha. Mieli rozstrzelać, ale uratowała nas znajomość niemieckiego przez mamę i jej zaświadczenie, że na czas nie mogła z powodu operacji opuścić domu. Pomógł nam jeden z niemieckich oficerów, który - jak się okazało - miał w Berlinie syna w moim wieku.

SERCE W PLECAKU

Vars & Sava

2017

POWSTANIE WARSZAWSKIE

Dzień trwa 11 godzin 55 minuty

Dzień 270

Tydzień 39

6:29 18:24

13:48 22:29

Wrzesień

27

ŚRODA

Justyny, Mirabeli, Wawrzyńca, Wincentego

DZIEŃ 58

TABLICA PAMIĄTKOWA

DZIEŃ 58

ŚRODA

27.09.1944

Wobec beznadziejnej sytuacji militarnej i groźby zagłady ludności cywilnej mjr Kazimierz Sztarnal Zryw, pełniący aktualnie funkcję dowódcy Mokotowa, wysłał parlamentarzysty. Po uzyskaniu od gen. von dem Bacha żądanych gwarancji około godziny 13.00 Mokotów kapituluje. Do niewoli idzie nieco ponad 1.000 powstańców, którzy trafiają do obozu w Skierniewicach. Ludność cywilna transportowana jest poprzez teren Wąsyców Konnych do obozu w Pruszkowie.

Z niemieckiej ulotki z 27 września: Teraz powstańcy z Mokotowa będą mieli okazję jako jeńcy wojenni pomyśleć o tym, jak wspólnie jest decyzją niemieckiego dowództwa, uznająca ich za jeńców wojennych i nakazująca odpowiednie traktowanie.

Wacław Piotr Janaszek ps. Bolek, Jaryna, Wacek, inżynier, major saperów Wojska Polskiego, zamordowany przez Niemców w szpitalu powstańczym przy ul. Drewnianej 8 na Powiślu.

Powstańcze diariusze
Jerzy R. Grzelak

!.../ na Dworcu Zachodnim czekaliśmy na bydlęce wagony, które miały nas zawieźć do Pruszkowa. Tam jeden z żandarmów dał mi jabłko. To było niesamowite. W Pruszkowie trafiliśmy do obozu, gdzie na wejściu dostaliśmy kubek kakao. Okazało się, że to była pokarmówka, bo akurat przyjechali z Czerwonego Krzyża. Na miejscu nie było już tak miło. Gołe podłogi, na których mieliśmy spać, chleb z kawą i zupa z brukwi. Tak dotrwaliśmy do czasu, gdy Niemcy zaczęli uciekać z Warszawy. Wypuścili nas z obozu, ale nie mieliśmy dokąd pójść. Przygarnął nas kolejarz, u którego spędziliśmy święta i dotrwaliśmy do wyzwolenia.

LIST Z POWSTANIA

Vars & Sava

2017

POWSTANIE WARSZAWSKIE

Dzień trwa 11 godzin 50 minut

Dzień 271

Tydzień 39

6:31 18:21

14:38 23:16

Wrzesień

28

CZWARTEK

Marka, Tymona, Wacława

DZIEŃ 59

TABLICA PAMIĄTKOWA

DZIEŃ 59

CZWARTEK 28.09.1944

Od tego dnia punkty oporu powstańczego to Żoliborz i Śródmieście. Przegrupowanie oddziałów niemieckich na przedpolach Żoliborza. Przeciwko ok. 2500 żołnierzom AK zwróconych zostaje 8000 żołnierzy wspieranych dywizją pancerną Wehrmachtu, artylerią i lotnictwem. W Śródmieściu skierowanie najsilniejszego ognia niemieckiego na rejon: ul. Twarda, Sienna, Plac Grzybowski. Na południu zaś: Plac Zbawiciela, Koszykową, Mokotowską.

Patrole pod osłoną granatników i karabinów maszynowych podchodzą do pozycji polskich na Królewskiej, Towarowej i w okolicach Politechniki, lecz zostają odrzucone.

Od kuli gołębniarskiej przy ul. Prądzyńskiego 45 ginie Anna Grzegorzczak, łączniczka AK,

Powstańcze diariusze - Jerzy R. Grzelak

Do Warszawy trudno było się dostać, bo ludzie dostawiali jak winogrona wisielei na pociągach. Jak w końcu dojechaliśmy, zobaczyłem księżycowy krajobraz. Miasto w gruzach, gdzieś martwe konie na ulicach. Doszliśmy na piechotę na Mokotów, pod nasz dom. Ocalał! Był bardzo zniszczony, ale ocalał. Zaczęliśmy organizować nowe życie. Mama najpierw pracowała w spółce budowlanej, była brygadzystką, potem przy budowie szybkiej kolei miejskiej, a kiedy powstała Centralna Agencja Fotograficzna, to tam się zatrudniła i pracowała aż do emerytury. Ja byłem harcerzem, ale wycofałem się z tego, jak powstało tzw. czerwone harcerstwo.

ZAPOMNIANI BOHATEROWIE

Vars & Sava

2017

POWSTANIE WARSZAWSKIE

Dzień trwa 11 godzin 46 minut

Dzień 272

Tydzień 39

6:33 18:19

15:22 ---

Wrzesień

29

PIĄTEK

Gabriela, Michała, Rafała

DZIEŃ 60

TABLICA PAMIĄTKOWA

DZIEŃ 60

PIĄTEK 29.09.1944

Generalne niemieckie natarcie na Żoliborz, z udziałem dywizji panczerwnej i dwóch pułków. Do obozu koncentracyjnego w Stutthof trafia 1258 warszawiaków, w tym żołnierze i 40 kobiet z AK. Z depezy Bora-Komorowskiego do Kazimierza Sosnkowskiego: Dalsza walka w izolowanych kotłach Śródmieście, Żoliborz może stać się nie możliwa. Głód. Jeśli nie otrzymamy skutecznej pomocy przez uderzenie Sowieców do 1 października, będziemy zmuszeni zaprzestać walki.

Kolejna depeza premiera Mikołajczyka do Stalina o podjęcie działań mających przynieść pomoc Warszawie.

Władysław Ludwig, ps. Kamil, Czarna Pantera, instruktor harcerski, twórca kursów wigierskich, współzałożyciel organizacji harcerskiej Wigry, prawnik, poległ w bitwie pod Jaktorowem, osłaniając tyły swojego pułku wycofującego się w Góry Świętokrzyskie.

Powstańcze diariusze
Jerzy R. Grzelak

[...] pracowałem w zakładzie Jubilera, odpowiadałem za zakupy i organizację sprzedaży zegarków w całej Polsce. Po 12 latach odszedłem trochę z powodów zdrowotnych, trochę dlatego, że przestraszyłem się, że władza może mnie namierzyć jako powstańca, bo akurat pojawił się u mnie ktoś z Londynu, kto przyniósł mi order i dyplom.

WYSTAWA WIRTUALNA

Vars & Sava

2017

POWSTANIE WARSZAWSKIE

Dzień trwa 11 godzin 43 minuty

Dzień 273

Tydzień 39

6:34 18:17

16:01 00:10

Wrzesień

30

SOBOTA

Wiery, Hieronima, Honoriusza

DZIEŃ 61

TABLICA PAMIĄTKOWA

DZIEŃ 61

SOBOTA 30.09.1944

Ciężkie walki o poszczególne domy przy ul. Mickiewicza i Krasińskiego na Żoliborzu. Rozmowy w sprawie wstrzymania działań wojennych na Żoliborzu. O 18:19 dzielnica skapitulowała. Do 23:00 oddziały żoliborskie złożyły broń. Ponad 1500 żołnierzy, 60 oficerów i ok. 440 rannych poszło do niemieckiej niewoli. W piwnicy kamienicy przy ul. Promyka na Żoliborzu ukrywa się Iechak Cukierman i Marek Edelman, nie oddając się do niewoli. Pozostają tam do listopada.

Polska komisja prowadziła z Niemcami pertraktacje w sprawie zawieszenia broni 1 i 2 października, aby umożliwić ludności bezpieczniejszą ewakuację. Prezydent Władysław Raczkiewicz mianuje Bora-Komorowskiego Naczelnym Wodzem Polskich Sił Zbrojnych.

kpt. Józef Burcki ps. Bryta, D-2, oficer służby stałej w kampanii wrześniowej, dowódca kompanii 6. pułku strzelców podhalańskich, w konspiracji od 1940 r., umiera na zapalenie płuc, pośmiertnie mianowany majorem.

Powstańcze diariusze – Eugeniusz Szermentowski

O świecie wszyscy ustawiają się na ulicy do wymarszu. Dokąd? Nikt nie wie. Biuletyn sprzed paru dni mówił, że całą ludność biorą do obozu w Pruszkowie. [...] Uczucie z jakim wychodzimy? Ulga, właśnie i tylko - ulga. Na dnie serca ołowianą kulą leży rozpacz, że taki właśnie jest koniec naszej walki, naszej męki, naszej nędzy. Ale jest w nas jeszcze niepokój: co z nami zrobią? Dokąd nas zawloką? Więc jednak ulga i wytchnienie, że wychodzi się z piekła, że opuszcza się to ponure, dymiące zgłiszczca. Zostawiamy to wszystko. Zbiory, pamiątki, książki, słowem, co przez wiele lat było nam drogim, ba! niezbędnym do życia. Zostają wszystkie rzeczy, moje skarby Wyspiański. Niech zostają! W tej chwili nie mają już żadnego znaczenia.

POWSTANIE WARSZAWSKIE W KOMIKSIE

Vars & Sava